

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

**AL-XORAZMIY NOMLI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI
TABIATSHUNOSLIK VA GEOGRAFIYA FAKULTETI
"UMUMIY BIYOLOGIYA" KAFEDRASI 402-GURUH
TALABASI**

Bobojanova Yulduz Baxtiyarovna

BITIRUV-MALAKAVIY ISHI

MAVZU: Barqaror rivojlanish talimining shakllantirish uslublari.

**Ta'lim yo`nalishi: «Biologiya»
Bakalavr darajasini olish uchun**

Urganch – 2012

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

**AL-XORAZMIY NOMLI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI
TABIATSHUNOSLIK VA GEOGRAFIYA FAKULTETI
"UMUMIY BIYOLOGIYA" KAFEDRASI 403-GURUH
TALABASI**

Bobojanova Yulduz Baxtiyarovna

BITIRUV-MALAKAVIY ISHI

MAVZU: Barqaror rivojlanish talimining shakllantirish uslublari.

**Ta`lim yo`nalishi: «Biologiya»
Bakalavr darajasini olish uchun**

**Kafedra mudiri:
Ilmiy Raxbar:
Taqrizchi:**

**q.x.f.n. Matyaqubova Y.
dos.Abdullayev I.
Yavqachev D.**

REJA:

KIRISH

I.Bob . Adabiyotlar sharhi

II. Bob . Asosiy qism

2. 1. Dunyoqarash izlab

2.2. Dunyoqarash shunchalik muhimmi?

2.3. O'qituvchining turli dunyoqarashlarga munosabati.

2.4. Yangi olam uchun yangi bilim zarurmi?

III. Bob. Barqaror rivojlanish ta'limi.

3.1.Barqaror rivojlanish ta'limining ustivor yo'nalishlarini qayta baholash

3.2 . Ustivor jihatlarini qayta ko'rib chiqish yaxshiroq natijalarga olib keladi.

3.3. Maktablarda ikkilamchi qayta ishlash uchun chiqindilarni yig'ishga bo'lgan munosabatning o'zgarishi

IV.Bob. .Barqaror rivojlanishga o'tish tamoyillari.

Xulosa

Foydalanilgan adabiyotlar

Tabiat va inson o'zaro muayyan qonuniyatlar asosida munosabatda bo'ladi. Bu qonuniyatlarni buzish, anglab bo'lmas ekologik falokatlarga olib keladi.

Islom Karimov

KIRISH

Kishilik jamiyati tarixida siyosiy ziddiyatlarga boy juda ko'p davrlar bo'lgan. XX asrning oxiriga kelib insoniyat kelajakda qanday qilib tinch va osoyishta hayot kechirish mumkin, degan savol eng dolzarb masalaga aylanib qoldi. Ushbu savolga ilk bor Gro Xarlem Brundtland boshchiligidagi xalqaro komissiya "Barqaror rivojlanish kansepsiyasi" da

Umumlashtirgan tarzda javob berishga harakat qildi. Shu tariqa, 1987 – yildan buyon dunyo hamjamiyatining birgalikdagi hal qilayotgan masalalaridan biri - mahalliy, milliy, mintaqaviy va global miqyosda barqaror rivojlanishga erishish hisoblanadi.

Barqaror rivojlanish g'oyasining maqsadi - kelajak avlod ehtiyojlarini inobatga olgan holda hozirgi zamon kishilik jamiyatining uzviy bog'langan ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotini bir meyorda ta'minlashdir. Meyor esa bevosita kishilarning bilim va ongiga bog'liq. Ularga barqaror rivojlanishga oid bilim berish va ongini rivojlantirish hamda shakllantirish, ta'lim va tarbiya sohasi davlat va jamiyatning alohida e'tiborida turgan O'zbekiston Respublikasi kabi mamlakatlarda to'g'ridan - to'g'ri o'qitish masalasi zamon talabi darajasida qo'yilgan. Zero har bir yurtdagi ta'lim holati davlat va jamiyat imkoniyati va kelajak istiqbolini ko'rsatuvchi "barometr" bo'lib xizmat qiladi, uning madaniyatini, jahon hamjamiyatidagi o'rnini aniqlashtirib berishga xizmat qiladi.

Shuning uchun bo'lsa kerak, o'zini hurmat qiluvchi har bir mamlakat ta'lim sohasiga ustivor masala sifatida qaraydi.

Mustaqillik sharofati bilan O'zbekistonda ham ta'lim sohasida juda kata o'zgarishlar qilinadi. Avvalam bor, uzoq vaqt mobaynida tashqi dunyodan "Qalin chodirlar" bilan ajratib qo'yilgan ta'lim tizimi va yoshlar rivojlangan mamlakatlar tajribasidan foydalana boshladilar va ularning ilm - fan

yutuqlaridan barhamand bo'la boshladilar. O'zbekistonda umumjahon va mintqa miqyosdagi YUNEP, YuESKO, YuNISEF, Markaziy Osiyo Ekologik Markaz kabi o'nlab xalqaro tashkilotlarini vakolotxonalari o'z ishini boshladi.

1997 yil 29 avgustda O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi Qonuni bilan birgalikda qabul qilingan Kadrlar tayyorlash milliy Dasturiga "Maktablarda va boshqa o'quv yurtlarida ta'lim jarayonining o'ldagi va o'qitish uslubiyotidagi har xil kamchiliklar oqibatida bilim berishda yuzaga keladigan nodemokratik hamda jamiyat uchun zararli muhit shunga olib keldiki, o'quvchilarda mustaqil fikrlash rivojlanmay qolyapti, oqilona hayotiy yechimlar qabul qilish uchun yetarli tayyorgarlik yo'q ...", deya etirof etilgan. Keyingi 10 yil davomida ushbu kamchiliklarni bartaraf etish uchun yurtimizda bir qator ijobiy ishlar qilindi. Hususan maktabdan tashqari ta'limni muvofiqlashtiruvchi davlat muassasalaridan biri "Bioekasam" markazi 2003 yildan boshlab BRT ni yo'lga qo'ygan edi. O'zbekiston Milliy universitetida barqaror rivojlanishning geoeologik jihatlari ishlab chiqarilmoqda. Ushbu satrlar muallifining ham bir qator o'quv qo'llanma, risola va maqolalarni aynan ushbu mavzuni yoritishga qaratilgan. Biroq mamlakatimizda BRT ga doir maxsus o'quv tizimi shakllanmagan. Binobarin mavjud kamchiliklarni evolutsion tarzda bartaraf etmoq zamon talabidir. Milliy ta'lim sohasida yetishmayotgan quyidagi masalalarning yechimini topishga qaratilgan:

- 1) Dunyoning bir qator mamlakatlarida tan olishgan yangi barqaror rivojlanish ta'limi bilan yaqindan tanishish;
- 2) Ekologik ta'lim barqaror rivojlanish ta'limining bir qismi ekanligini anglab yetish;
- 3) Ta'limga noan'anaviy ravishda yondashish asosida barqaror rivojlanish ta'limini o'zlashtirish;
- 4) Ta'lim va tarbiyaga yangicha dunyoqarashlarni o'zlashtirib olish.

Olib borilgantatqiqotlar Kadrlar tayyorlash milliy dasturini ro'yobga chiqarishning 3- bosqichida ko'rsatib o'tilgan "to'plangan (jumladan dunyo A.N.) tajribasini tashkil qilish va umumlashtirish asosida O'zbekistonni ijtimoiy - iqtisodiy (nafaqat ekologik - A . N)rivojlantirish istiqbollariga muvofiq Kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va yanada rivojlantirish imkoniyatini bersa ajab emas .

Adabiyotlar sharhi

Sayyoramiz holati

Barqaror rivojlanish nimani anglatishini tushinish uchun, dunyoni nima “beqaror” holatga olib kelishini aniqlab olmoq zarur. Bir qarashda bu aniq ravshan masalaga o'xshaydi, aslida esa ta'lim tizimida dunyoning hozirgi “beqarorlik” holati sabablarini o'quvchilar tushinishiga yordam beruvchi jihatlariga yetarli darajada etibor qaratilmayapti. Bunday vaziyat negagoglarning o'zlari mazkur sabablarni tushinmasligi oqibatida yuzaga kelgan bo'lishi mumkin. Ammo bu ularning aybi emas, aslo. Buning sababini o'zgarib borayotgan murakkab dunyoga yuz berayotgan barcha voqea va hodisalardan xabardor bo'lish imkoniyatini cheklayotgan vaqt tanqisligidan izlamoq kerak. Biroq “beqarorlik” bag'oyat chuqur ildiz otgan bo'lib, ular bizning xatti - harakatlarimiz, o'y - hayollarimizga ta'sir ko'rsatadi. Barqaror rivojlanish ta'limi zarurligining ahamiyati shuning uchun ham ortib bormoqda. Bir qancha aqidalarni qabul qilish va ular asosida o'quvchilarga barqaror rivojlanish masalalariga qay tarzda yondashish va shu bilan bog'liq holatlarda qanday harakat qilish zarurligini ko'rsatib ber a oladigan yo'l - yo'riqni shakllantirish ushbu “ ikki tamonlama tazyiq ”. Qa javob bo'lishi mumkin. Yosh ovchi uchun bu yo'l -yo'riq aynan shunday yondashuvga misol bo'la oladi, yani :” miltiqni o'qla - nishonga ol -o'q uz “ . Shubhasiz bu - safsata . Biroq hozirgi kunda ko'proq shunday yondashuv taklif etilmoqda . {1}

Demak, biz o'zimiz ish olib borayotgan vaziyatni batafsil aniqlab olishimiz lozim . Kishilarni “ beqaror dunyo ” dan habardor qilishning an'anaviy usuli ekosferaga ta'sir kuchayganini tasvirlovchi statistic malumotlarni, masalan shu bobda keltirilgan rasmlarni ko'rsatishdir. {3,5 }

Ta'lim va maorifga bunday yondashuv ko'pincha “alarmistik” deb ataladi . Bunda agar kishilar ba'zi malumotlardan xabardor bo'lsalar, o'zgarish zarurligini darhol tushinib yetadilar, degan tahminga asoslaniladi. Aslida bunday yondashuv o'quvchilarda : “ Falokat yaqinlashib kelmoqda, demak imkoniyat boride hamma narsadan foydalanib qolaylik ” , -qabulidagi munosabatni uyg'otadi .

Bunday munosabat barqaror rivojlanish ta'limi uchun maxsus asos bo'la olmasligi aniq .

Shuning uchun ba'zi pedagoglar ta'lim sabablarga ko'ra ijobiy o'zgarishlar misolidan foydalanishga harakat qiladilar va natijada "Hammasi yamon, lekin juda xavotir oladigan darajada emas" , - degan fikr paydo bo'ladi. Muntazam o'tkaziladigan shanbaliklar, shaharni ko'kalamzorlashtirish ishlari ostida tabiat muhofazasiga qaratilgan ommaviy tadbirlar, Orol dengizi atrofida tuproq buzilishining oldini olish maqsadida amalga oshirilayotgan ishlar hamda tegishli qonunhujjatlarining qabul qilinishi mahalliy darajadagi ijobiy misollardandir. Globol darajada esa bular :

atmosfera o'zon qatlamini yemiruvchi xlorftoruglevodorodlarning chiqarilishini kamaytirish uchun kurash ; Orol dengizini qutqarish xalqaro harakati ; sanoatda energiyadan foydalanish samaradorligini oshirish ; qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish kabi tadbirlardir .

Ijobiy misollar mahalliy darajada va birmuncha kam ekanligi hamda ularning globol darajadagi salbiy o'zgarishlar bilan taqqoslab bo'lmazligi maktab o'quvchisiga ham ayon . Bu insonlarni "Ekologik qiyomat kuni" muqarrarligi fikriga yana bir bor olib keladi . Bolalar ham , kattalar ham ahvol juda yamon , lekin vaziyatni o'zgartirib bo'lmaydi , degan fikrdalar : " Nima ham qilardik ? Yana g'orga qaytib kirmaymizku " . Bunday kayfiyatning yuzaga kelishi , agar biz inson xulq-atvorida barqaror kelajakka yetaklovchi o'zgarishlar shakllanishini hohlasak , u holda odamlarga yorqin istiqbolni ko'rishda yordam berishimiz lozim degan fikrni yana bir bor tasdiqlaydi . Buning uchun mavjud " Barqaror rivojlanish " modeliga muqobil bo'lgan boshqa , yetarlicha kuchli va tasirchan ijobiy misollar zarur bo'ladi . Zamonaviy texnologiyalar esa yana shunday misol bo'la oladi . " Biz , biosferada sodir bo'layotgan jarayonlarni o'rganuvchi mutaxassislar, insoniyatni yengib bo'lmaydigan muommolar kutayotgan o'sha taqiqlangan chegarani bugunham ko'rsatib bera olamiz , natijada inson tanazzulga uchrashi va , hatto , insoniyat tarixi butkul tugashi mumkin . Insoniyat Yer yuzidan yo'q bo'lib ketishi ehtimoli oldida turibdi"

Barqaror rivojlanish g'oyasi faqat tabiyat bilan bog'liq emas . Bunda ijtimoiy sharoit , siyosat va iqtisodiyot ham kata ahamiyatga ega . So'ngi o'n yillikda ko'plab mamlakatlarda aholi daromadi o'sgani holda , dunyoda milliy , mintaqaviy darajada tengsizlik orta bordi . Tengsizlik bilan bir vaqtda qashshoqlik , salomatlik va tinchlik muammolari ham keskinlashtirmoqda . Rivojlangan mamlakatlarda daromad darajasi o'sishi bilan birga jinoyatchilik , giyohvandlik va ichkilikbozlik , ruhiy kasalliklar hamda " farovonlik kasalliklari " deb nomlanuvchi semirish va yurak hastaliklari ham keng tarqalib bormoqda.

Ong holati

Aslida iqtisodiyot atrof - muhit va Yer ekotizimining bir qismidir . Barqaror iqtisodiyot o'sishni taminlash iqtisodiyotniekologik tamoyillardan kelib chiqqan holda qayta ko'rishni talab etadi . Bu iqtisodiyotniglobal ekotizm bilan uyg'unlashtirish orqali amalga oshirilishi lozim .

(Laster Broun 2005)

Dunyoqarash ulkan ahamiyatga ega ekanligiga etiborni qaratgan Eynshteyn , shubhasiz haq edi . Dunyo deb ataluvchi mehanizmning qanday " ishlashi " haqidagi tasavvur ongimizning tubida joylashgan , u dunyoqarashimizni belgilaydi va , hatto , bizning dunyoni qanday qabul qilishimizga ham tasir ko'rsatadi . Aynan shuning uchun ham insonlarning dunyoqarashi masalasi muhokamasiga alohida etibor qaratilishi zarur.

Dunyoqarashning zamonaviy tizimi , asosan , Kopernikdan boshlab G'arb mutafakkirlari tamonidan shakllantirilgan . Bizning dunyo, u qanday ko'rinishga egaligi , qanday mavjud bo'lishi , uni qanday asrashkerakligi , qanday yashash kerakligi va ko'pgina boshqa masalalar Uyg'onish davrigacha Islom faylasuf olimlari Farobiy , Xorazmiy , Abu ALI Ibn Sino va boshqa vatandoshlarimiz tamonidan batafsil tariflab berilgan edi . Ular o'z asarlarida Yerning tuzilishi , uning

iqlimi , dengizlari , daryolari , qit'alar va boshqalar haqida ma'lumotlar berib o'tishgan . Masalan , Beruniy Yerning dumaloq shaklda ekanini va uning qarama -qarshi tamonida qumli soat va haqiqiy dunyoni bilmaganligi sababli halok bo'ladilar “ deb bejiz yozilmagan edi.

Shunday bo'lsada .Xudo Gux sohasiga tegishli deb etirof qilinadi . U Buyuk Yaratuvchi . Butun dunyoning tamondan yaratilgan . Koinot va Yerdagi hayot kechirayotgan eng kichik organizmlar Inson uchun xizmat qiladi . Inson buni idrok qiladi . Shuning uchun u doimo izlanadi . Lekin u hech qachon chegarani esdan chiqarmasligi lozim . Har bir narsaning boshi va oxiri bo'ladi . Yer yuzida jannatni ham yaratish mumkin , deb o'ylaydilar : faqat uning uchun to'g'ri mehanizmlarni tanlash kerak

...

Bu cheksiz taraqqiyot g'oyasidir . Insonning yangi va mukammal texnologiyalar hisobiga yuksalish uni yangitib qo'ydi . Texnologiyalar nafaqat asosiy ehtiyojlarimiz va hayotiy istaklarimizni qondirishi , balki koinotda sayr qilishdek go'zal orzularimizni ham ro'yobga chiqarishi kerak edi .

Sanoat asri dunyoqarashni umumiy tarzda shunday tasavvur qilishimiz mumkin . Afsuski , tabiatdan uzilgan holda yashash va ayni vaqtda tabiatni to'liq boshqarishga erishish (bayramga ob- havoni buyurtma qilish darajasida) , diqqatni faqat shaxs muvofaqiyati , moddiy taminot , fan` asosidagi taraqqiyotga qaratish kabi qarashlar hali ham bizning shuurimizni band qilib yotibdi . Shuning uchun sanoat davri iqtisodiyoti ham bozor ko'rsatmalari asosida zahiralarni maxsulotga aylantiruvchi mashinaga o'xshashdir . Shunday ijtimoiy - iqtisodiy tizimni biz aynan XXI asr boshlarida merosqilib oldik . Albatta bu mexanizmning tuzilishi murakkablashdi , u tezroq ishlay boshladi , lekin uning ishlash tamoyili taxminan 200 yil oldingidek qolmoqda . Bundan tashqari , iqtisodiyot haqidagi dunyoqarashlarimizga sezilarli tasir ko'rsatuvchi turli xil afsonalar paydo bo'ldi . Biz chin ko'ngildan ishonadigan bu afsonalar , iqtisodiyot o'ziga xos “ tabiiy qonunlar asosida

ishlaydi degan hom - hayolni yaratdi . Ular
biz qarshilik qila olmaydigan darajada ongimizga singib
ketdi .

Bir paytlar Britaniya primer ministry : “ Bozorga
qarshilik qilib bo’lmaydi “,- degan edi .

Bu afsonalardan bazilarini keltirib o’tamiz .
Narx - navo - bozorni asosiy tartibga soluvchi
Vosita.

Sanoat bizning ehtiyojimizga qarab maxsulot ishlab
chiqaradi (talabga javob beradi). Bu jarayonda
bir qancha miqdorda chiqindi ham chiqadi .

Boshqacha qilib aytganda , iqtisodiyot bizning
talablarimizni qondirish uchun samarali ishlamoqda
Atrof -muhitning ifloslanishi esa chindan ham yovuzlik
,biroq shunchalik muhim muammo emas . Agar
rivojlanishni istasak , atrof - muhitning ifloslanishiga
Rozi bo’lishimiz kerak.

G’arb iqtisodiyoti modellarini dunyoning boshqa
mamlakatlarida joriy etish , aholi sonining keskin
o’sishi va korrupsiya kabi muommalarni keltirib
chiqarishiga qaramay , farovonlik va boylik
olib keladi.

Bugungi voqelikka mos keluvchi iqtisodiyot “Chiqindilar
iqtisodiyoti “bo’lishi mumkin .Biz ishlab chiqaradigan
Narsalarning kata qismi , haqiqatdan ham ahlat , sanoat
chiqindilari va qisqa “umrini” axlatxonalarda tugatuvchi
maxsulotlardir. Iqtisodiyotimizni quyidagi formula orqali ifodalash mumkin:
“olish-ishlab chiqarish-foydalanish-tashlab yuborish”

Sxema

Ushbu formula barqaror rivojlanish ta’limi va ekologik ta’lim sohasidagi
ko’pgina tashabbuslar nima sababdan muvofaqiyat qozonilganligini
tushinishga yordam beradi, chunki bu tashabbuslar insoniyat materiallar va
chiqindilarni qay ko’lamda foydasiz tasarruf etayotgani haqida aniq tasavvur
bera olmaydi. Binobarin ular barqarorlikka erishish uchun muhim bo’lgan
o’zgarishlar haqida haqiqiy tushinchani shakllantirishda ham ko’maklasha
olmaydi. Buning sababi esa iqtisodiyot voqelikni ifoda etadi degan hom
hayolvoqelikni noto’g’ri idrok etishga olib kelishdir. Bu fikr ma’lum bir
maxsulotni ishlab chiqarish tamoyilini ham global iqtisodiyot tamoyillarini
ham tushinishda o’rinlidir: aslida insonlar iqtisodiy qonunlarini o’ylab topib,
ularning holis ekanini bo’rttirib ko’rsatishga urinadilar.

Fikr muloxazalarimizni yo’naltirishga yordam beruvchi ikki ko’chirmani
keltirib o’tamiz.

“insonlar tamonidan foydalaniladigan materiallarning taxminan 50%ini
qaytadan ishlatib bo’lmaydi” Rolf Jucker, Our Common Illiteracy.

“biz sotib oladigan va ishlatadigan materyallarning deyarli 93%i hech qachon bozor maxsulotlarga aylanmaydi. Bundan tashqari 80%maxsulot ishlatilganidan so'ng tashlab yuboriladi, qolganlari esa mo'ljallanganidan keyin xizmat ko'rsatadi” Emmori Lavins va boshqalar “ to'rt omil” Zamonaviy iqtisodiyotning yanada chuqurroq o'rganilganida, unda material va zaxiralarning tizimga qaytishi deyarli sodir bo'lmashligini ya'ni qaytma aloqani yo'qligi hali ham mavjud ekanini aytish mumkin. Bu elementlarning yo'qligi iqtisodiyotning suniy murakkabligiga qaramay tartibi sodda ekanligini ko'rsatadi. Qaytma aloqaning ahamiyatini pedagoglar yaxshi tushinadilar, negaki aynan interfaollik samarali talimning ham asosiy elementi hisoblanadi.

“Qaytma aloqa mavjud bo'lmagan tizimlar mukammal emas. Hech bo'lmasa rudementar qaytma aloqaga ega bo'lgan tizimlar tez suratda aqlli bo'lishi mumkin. Agar sotib olyotgan mashinangizning tutun chiqaruvchi quviri yo'lovchilarga qarab emas, to'g'ridan to'g'ri salonga tutun chiqarganida qanchalik ekologik beg'ubor mashina sotib olgan bo'lar edingiz?” Emoriy Labins

Buni anglash va ayniqsa qabul qilish ancha qiyin. Axir bu bilan dunyoni hozirgi ko'rinishda qabul qilishni shakllantiruvchi ko'rsatmalarimizga qarshi chiqiladida. Adolat yuzasidan “chiqindilar iqtisodiyotida” ham qaytma aloqa mavjudligini aytib o'tish kerak. Savdo talab va taklif orasidagi muvozanat – qaytma aloqa asosiga qurilgan tizimdir. U doim sotuvchilar va xaridorlar uchun ma'lumot yetkazadi. Savdo borgan sari qiyinroq tizimga aylanmoqda, lekin bir narsa o'zgarmoq bo'lib qolmoqda: bozorning asosiy tashkil etuvchisi narx qiymatdir. U shunchalik muxim bo'lib qoldiki, qiymat vabaxoni chalkashtira boshladik. “ko'proq” degan tushincha esa jamiyat ongida yaxshiroq degan tushinchaga tenglashib bormoqda.

Biosfera va geosfera bizlarga taqdim etuvchi ekologik xizmatlar (havoni tozalash, atmosferaning gaz tarkibini nazorat qilish, suvaylanishini amalga oshirish va h.k) ni baxolab bo'lmaganligi sababli ularning qadr qimmatini ham yo'q. ular zaxira manbai va chiqindi tashlanadigan joydan bo'lak narsani anglatmaydi ham. “Tabiiy kapitalizm” qo'llanmasida ekotizmning 17ta asosiy xizmatini pul qiymatida aniqlashga qaratilgan bir qator ishlar tahlil qilingan. Jahon yalpi mahsuloti 1998-yilda 39 trln AQSH dollari deb baholangan ekotizm xizmati esa 36 trln dollorni tashkil etgan. bu raqamlar munozarali ekanligiga qaramay ular zamonaviy iqtisodiyot ekotizmlarga nisbatan iqtisodiy qonunlarga zid ish ko'rsatayotganini tushinish imkonini beradi: iqtisodiyot asosiy kapitalni “yeb bitirmoqda” va foyda keltiruvchi tizimlarni yo'q qilmoqda.

Shunday qilib biz shaxs va jamiyat ongidagi dunyo qanday ishlashi haqidagi afsonalarni muhokama qilmoqdamiz. Barqaror rivojlanish ta'limi aniq muommalardan ko'ra aynan o'sha afsonalarga urg'u berish kerak. Chunki bu muommolar muayyan dunyoqarash va afsonalar mavjudligi natijasida paydo

bo'lgan . 2.2 fragmentdagi ma'lumot yuqoridagi fikrni yanada ochiqroq ochib beradi .{7}

Zamonamizning eng mashxur g'oyasi , ehtimol , konsyumerizm (istemolchilik)dir . Uning kirib kelishi jamiyat hayotida o'ziga has inqilob bo'ldi . “ Men sotib olaman - demak , men hayotman “ - bu Dekartning : _iborasining XX asrdagi o'zgartirilgan ko'rinishidir . {11}

1989 yilda “ Berlin devoir “ qulagach karikaturachi o'zgaegan ijtimoiy va iqtisodiy vaziyatni shunday tasvirladi : Leninning qo'li avvalgidek ko'rsatmoqda , lekin inqilob barrikadalari va kommunizmga tamon emas balki g'arbga yo'naltirilgan va uning qo'lida “ Go shopping “ nomli supermarketning “tesko “ nomli arzon xaltasi bor {8}

G'oya sifatida konsyumerizm barqaror rivojlanish va unga oid ta'limga jiddiy qarshilik ko'rsatadi .

Darhaqiqat , agar ko'p istemol qilish shaxsni baxtli qilsa , demak baxt sababchisi bo'lgan istemolnichegaralash qiyin . Kim bunga rozi bo'ladi ? Kim baxtsiz hayotni hohlaydi ? Lekin , baribir hozir mavjud ekologik talim va barqaror rivojlanish talimi zamonning yetarli yo'nalishlari va ko'plab tatqiqotlarning natijalarini etiborga olmay asosan odobga chaqirishga harakat qiladi . Sayyoraga muhabbat yuzasidan yoki haqiqiy fuqoro kabi hayot kechirish uchun kishilar istemol darajasini kamaytirishadi , deb hisoblashadi . Bir qator tatqiqotlar shuni ko'satdiki , faqatgina 5% aholi odob me'yorlarini buzmaslikning yoki tabiat muhofazasining ahamiyatini tushinib yetib , o'zini shunday tutishi mumkin . Ekologik manaviyat yoki uning boshqa sohalarida faoliyat yurituvchi kishilar uchun yuqorida keltirilgan raqam kamdek ko'rinishi mumkin . Bu tushinarli albatta , chunki yuqoridagi raqamlarni hisoblar ekanmiz , o'zimizni va ehtimol , o'sha 5% ichida kiruvchi yon atrofimizdagi kishilarni nazarda tutamiz , ular tanishlarimizning 60 % ini tashkil etishi mumkin , lekin shunga qaramay ,

jamiyat miqyosida 5% jiddiy natijalarga erishish uchun esa barqaror rivojlanish ta'limi faoliyati doirasida “yashillar” va “ekologiyaga qiziquvchilar”nigina qamrab olish bilan ish bitmayda.[9,11]

Barqaror rivojlanish ta'limiga qiziquvchi pedagog uchun konsyumerizm afsonalarini muhokama qilish,ehtimol,biosfera holatini o'rganishdan ko'ra muhimroqdir.Maktablarda is'temolchilik ba'zan faqat iqtisoditot asoslari yoki iqtisodiy geografiya darslarida qoralanadi,odatda,bu mavzu umuman chetlab o'riladi.[6]

Konsyumerizmga kamdan kam hollarda jiddiy muammo deb qaraladi.Uning sabablari,oqibatleri va uni yengib o'tish yo'llari kamdan kam vaziyatlarda muhokama qilinadi.Ko'pgina mualliflarning fikrlari yana ham qat'iyroqdir: asl muammolar yoki ularning asl qo'llanmalarini barqaror rivojlanish

konsepsiyasining ilmiy jihatdan muqobilligi haqidagi gap-so'zlar ortiga va vaqti-vaqti bilan "tabiat muhofazasi" uchun harakat qilib, ayni paytda, hayolimizda moddiy narsalarni ko'zlab, o'zimizni o'zimiz aldaymiz, deb hisoblashadi. To'lov masalasi ko'ndalang bo'lmaguncha ekologik do'stona va ijtimoiy mas'uliyatli bo'lib qoladiganga o'xshaymiz.[6]

Konsyumerizm qayerdan paydo bo'lgan?

Dunyodagi eng yirik transmilliy korporatsiyalardan biri bo'lgan Jeneral Motors direktorlar kengashi raisi Charlz Ketteringni : "Iqtisodiy gullab-yashnashning kaliti-jamiyatda qanoatlanmaslik hissini yaratishdir", deyishga nima majbur qildi?

Bu bog'liqlikni shakllantirishda Edvard Berneyz katta hissa qo'shgan. Ekologik ta'lim va ma'naviyat bo'yicha mutaxassislar orasida uning nomi deyarli ma'lum emas. Ammo iste'mol bilan bog'liq hozirgi vaziyatni shakllantirishda uning o'rnini beqiyosdir.

Berneyz : "Pablik rileyshnz"(PR), ya'ni omma bilan aloqalaridan biri hisoblanadi. Zigmund Freydning jiyani bo'lgan Berneyz amakisining nazariyalarini amaliyotda yaxshi qo'llay olgan. Freyd o'z ongini to'liq boshqara olmasligi tufayli oddiy qora kuchlarga va yovvoyi xohishlarga bo'sunadi, deb ishonardi. Berneyz korporativ PR bo'yicha mutaxassis bo'lgani uchun Freyd ta'limotini amaliyotda qo'llab ko'rish imkoniyatini aniqladi. Buni journalist Endro Billen chiroyli ta'rifladi: "Xa, ongsizlik insonni urushga olib kelishi mumkin, lekin aynan shu holat insonni supermarketga ham yetaklashi mumkin. Inson o'z hatti-xarakatlari sabablarini bilmasligi, bu sabablarni o'z sohasining mutaxassislari ham bilmaydi, degan gap emas. Aynan odamlarni boshqarishi va boshqa insonga nisbatan nafrat hissini uyg'otishi yoki umuman keraksiz narsaga egalik qilish hoxishini shakllantiruvchi ta'sir o'tkazishi mumkin.[7,9]

Berneyz Amerika korporatsiyalari uchun haqiqatdan ham kerak edi. Ular XX asr o'rtalariga kelib insonlar barcha zarur narsaga ega bo'ladilar va tavarlarga talab keskin pasayadi, deb xavotir ola boshladilar. Ishlab chiqrish ko'lamlari kengayib borar, tovarlar arzonlashar va iste'molchilar muhim tovarlarni borgan sari kamroq xarid qiladilar. Katta yoshdagilarning narsalarga: "Bu yaxshi buyum, u 30 yil xizmat qiladi...", "Bu shkafni tashlash kerak emas, u hali juda baquvvat..." va xokazo tarzidagi munosabatlariga e'tibor berib, korporatsiyalarning xavoyirlanishlari bejiz emasligini tushunish mumkin.

Bu xavfga tovarlarni sotishga bo'lgan yangicha yondashuv javob bo'ldi. Reklama inson psixologiyasining irratsional ruhiy jihatlariga qaratila boshladi. Aslida tovarning o'zi emas, balki hayot uslubi, tarzi uchun uning ortidagi shaxsning jamiyatdagi o'rnini muxim bo'lib qoldi.

Berneyz tovarlarni emotsional ehtiyojlarning o'rnini bosuvchi, deb tasavvur etilsa, unda deyarli cheksiz bozor yaratish mumkin, deb taxmin qildi. Aslini olganda buyumlar emotsional ehtiyojlarni ham, ma'naviy ehtiyojlarni ham qondira olmaydi.[7,10]

Shuning uchun ham tovar xarid qilishdagi an'anaviy mafkura, ya'ni miqdor ko'rsatkichi emas, sifat ko'rsatkichi hukmron tus oldi. Shu tariqa "Yaxshi", "Katta" ga o'zgartiriladi. Qizig'i shundaki, bu qarash atayin yaratilgan bu tushunchalar

dialektika qonuni asosida o'zaro bog'liq bo'lsa ham mazmuni jihatdan bir-biridan juda farqlanadi. Ularning o'rnini almashtirib ishlatish mumkin emas, zero miqdor ko'satkichlari va sifat ko'rsatkichlari boshqa-boshqa narsa. Yozuvchi Daniel Burstin ta'kidlaganidek: "Siz To'var obrazini xoxish va tuyg'u bilan bog'lasangiz bu obraz kuchli emotsional ta'sir kasb etadi. Konsyumerizm va din shunga asoslanadi; Gebbels aynan shunday usullardan foydalanib o'z fyureri rejalarini amalgam oshirishida yordam bergan edi. Agar siz ratsional fikrlashga emas, tasavvurga ta'sir qilsangiz, xokimiyatni qo'lga olgan bo'lasiz. Napoleon buni bilardi va shuning uchun: "Tasavvur dunyoni boshqaradi" – degan edi. [8,13]

Balki ekologik ta'lim muammolaridan biri aynan shundadir: u irratsional yo'l bilan, ya'ni inson xususiyatlari va ko'rsatmalarida murojaaaat qilishi orqali shakllangan. Ishonch va ko'rsatmalarni mantiqiy yo'l bilan yanchib o'tishga harakat qiladi. [11,13]

Konsyumerizmga tanqidiy munosabatda bo'lish uchun asl sabablari va maqsadlarini anglash uchun ehtiyoj hamda mavjud iqtisodiy – "Chiqindilar iqtisodiyoti" ga bo'lgan munosabatni tubdan o'zgartirish talab etiladi. Bu vaziyatda o'qituvchilarning tayyor yechim va qarorlarini taqdim etilishiga moyilligi xavf tug'diradi. Ekologik beqarorlik borasida qo'llanmaning dastlabki boblariga keltirilgan mulohaza dalillarni qabul qiluvchi ko'pgina o'qituvchilar topiladi. Keltirilgan dalillar romantika davridan shavfqatsiz sanoat inqilobini inkor etgan shoir, rassom va yozuvchilar g'oyalaridan kelib chiqadi. Lekin maktab tizimida shakllanadigan bu o'qituvchilarning zamonaviy yechimlari sanoat davrining ma'naviyat va ijtimoiy tartib haqidagi tasavvurlariga tayanadi. Ular uchun barqaror rivojlanish (yoki yana ham soda o'qituvchilar uchun, "ekologiya") odamda, shaxsiy darajada qolib ketadigan vijdon va axloq masalasidir. Bu shanbalik bo'ladimi, mahalliy hududni tozalash, daraxt yoqish yoki ekologik mezonlarga tayanib mahsulot tanlash bo'ladimi, baribir, insonlar: "Qaniydi, hamma ham ko'chani toza tutsa, ... daraxt eksa, ... plastik paketlarni kamroq sotib olsa, ... bir-birini hurmat qilsa, ... " – qabilida harakat qilishlari kerak. [1,4,8]

Xa, qaniydi ... bular hammasi to'g'ri va dolzarb bo'lishiga qaramay dasturiylamal bo'la olmaydi. Ular insonlarni harakat qilishiga chorlamaydi chunki Pol Haken ta'kidlaganidek, bu chaqiriqlar "doimiy o'simlik parheziga", yog'ini faqat o'simliklarda olinadigan mahsulotlar bilan oziqlanishiga o'tishga maslahatdek jaranglaydi. [1,4] Ekologik shiorlar insonlar uchun o'zini-o'zi chegaralashga, o'zini qurbon qilishga va ya'ni, yomonni, naturar xo'jalik davriga chaqiriqdek tuyulidi. Ikkala qutb afsonalariga tanqidiy munosabatda bo'lish nisbatda amaliyroq barqaror rivojlanishi taqlimini yaratish maqsadida maydonni "tozalash" uchun kerekka o'xshaydi. Aks holda biz kuch – g'ayratimiz va zaxiralarimizni yo'qotuvchilar uchun romantik tuyuladigan omillarning izzat – nafsini qondiradigan va siyosatdanlarini talablariga mos keladigan samoris modelini hayotga tadbiiq etishga sarflagan bo'lamiz. Lekin bu ma'lum muddatdan keyin jiddiy afsuslaringizga olib keladi. [10,11] Ekologik muommaning "qanidi hamma ham... " sifatida namoyon bo'lgan asosiy "g'oyasi" reklamalar cheklanganligini ko'rsatish uchun qo'llanmada "maxbus dilemmasi" mashqiga asoslangan moxokama materiallari taklif etiladi. Bu mashq aksariyat o'qituvchilar

ham o'quvchilar ham barqaror rivojlanish kabi umumbashariy ishga nima sabbdan o'z hissalarini qo'shishmayotganini tushunishga yordam beradi.

II BOB Asosiy qism

2.1. Dunyoqarash izlab

Bizning oldingi harakatimizni ilg'or fikrlar belgilab beradi. Fikrlar ko'pincha masalan olamni mashina bilan qiyoslash – uskunalar sabab va natijalar dunyosi bashorat qilsa bo'ladigan olam singari o'xshatish va shaklini oladi.

Eynshteyn va uning “Nazariya bizning kuzatishlarimizni belgilaydi” degan g'oyasiga qaytsak, xozirgacha qarama-qarshi nuqtai nazarlar mavjud. Olamni mexanik ravishda bo'laklarga bo'lib mushoxada qilish, uni to'g'ri aks ettirishga ishonish qiyin. Aksincha bu ilmiy abstraksiyani tasvirlab beruvchi o'xshatishdan iborat. Bu usul muayyan chegaralar doirasiga juda qo'l keladi: raketalar uchadi, jismlar yerga qaytib tushadi, dvigatellar ishlaydi, jamiyat va iqtisodiyot boshqariladigandek ko'rinadi, ilm ixtiyoriy ravishda sohalarga bo'linadi va

o'quvchilar bilim oladi...,soat yurishda davom etadi.Biroq real olam ancha murakkab va oldindan bashorat qilib bo'lmaydigandek ko'rinadi.

Ehtimol,olamni uning ayrim qismlarini tasvirlashdan ko'ra,unda mavjud bog'lanish orqali yaqinroq tavsiflash mumkindir.Ekologiya biosferadagi o'zaro bog'liqlikning naqadar muximligini va biosferaning tiklanish xususiyati chegaralanganligini eslatib.insoniyat tarixida juda muxim rol o'ynadi.XX asr boshidan buyon Nyuton fizikasi moddiy olam manzarasining bir qismi sifatida qaralar edi: vaqt o'tishi bilan Hyuton qonunlari faqat ma'lum chegaralardagina o'rinli ekanligi aniqlandi.Kosmik hodisalar va atom ichidagi jarayonlarni bu qonunlar yordamida tushuntirib bo'lmaydi.

Noaniqlik olamga kirib keldi-yu,so'ng unit ark etmadi.Kompyuterlarning kashf etilishi dinamik tizimlarni modellash va olam faqat cheklangan parametrlar chegarasidagina o'zgarishlarini,ustiga-ustak notekis o'zgaruvchi turbulent tizim ekanligini aniqlash imkoniyatini berdi.Kichik hodisalar katta miqyosdagi o'zgarishlarga olib kelishi mumkin.Tizim ichidagi uzviylik oqibati qisqa vaqt ichida ularning ta'siri yanada kuchayadi.To'g'ri chiziqli bo'lmagan konsepsiyalar bilan ishlaydigan matematiklar tizimning istalgan qismida o'zgarish ro'y berishi mumkinligini ham ko'rsatdilar.Shu bilan birga bu olimlar tizim o'z qismlari va elementlarining ishlashini boshqaradi,degan tezis inkor qilib bo'lmaydigan haqiqat emasligini ham ko'rsatadilar.Hamma narsa faqat ma'lum chegaradagina haqiqatdir.Hamma narsa muximdir.Fizika va iqtisodiyot,pedagogika geografiya kabi bir-iridan uzoq sohalarida olamga dinamik,uzviy bog'liq va oldindan bashorat qilib bo'lmaydigan tizim sifatida qarashlar "ekologik" va "golografik" obrazlar atrofida shakllangan.Olamni tushunishning bunday o'zgarishiga eng kuchli ta'sir Yerning Oydan turib olingan surati sabab bo'lgan bo'lsa,ajab emas.Bu suratda ekologik tashkilotlar tomonidan bizning sayyoramiz tubsiz koinotdagi kichkina tirik sayyora ekanligini ko'rsatishda keng foydalaniladi.

2.2.Dunyoqarash shunchalik muhimmi?

Shubxasiz,muxim.Olim va faylasuf Devid Bam o'z niyatlarimizni tanlamaymiz,deb hisoblaydi. Bizning xulq-atvorimiz aslida tashbixli dunyoni tushunishimizga bog'liq. Bundan tashqari , bizda o'ylash steretiplari mavjud. Biz yangicha vaziyatlarga eski ko'nikmalarimizdan kelib chiqib munosabat bildiramiz. Balki , aynan shuning uchun xayotda o'zgartirish eng qiyin bo'lgan narsa – bu shaxsiy ong , degan fikr paydo bo'lgandir.

Biz ko'plab o'zaro bo'g'liklarga ega bo'lgan dinamik tuzish , biosferaning bir qismi xisoblanamiz. Bundan ko'rinib turibdiki, biz qancha ko'p sarflashimizdan qat'iy nazar , bu tuzumni boshqarmaymiz va boshqara olmaymiz ham. Barcha o'zgaruvchilar buzga oxirigacha ma'lum emas , shuning uchun ulardan eng axamiyatsizi xam tizim aloqalarining kuchayishi tufayli muxim ro'l o'ynashi mumkin. Ammo biosferani nazorat qilmaslik xam , unga ta'siro'tkaza olamiz va bugun o'ta eztiyotkorlik bilan amalgam oshirishimiz lozim. U extiyotkorlik omilini qabul qilish , ya'ni oqibatlari javobgarligini uni taklif etayotganlar zimmasiga yuklash. "Tabiatga qarshi emas , u bilan birgalikda ishlash" chaqirigi siyqasi

siqqan ibora emes , balki inson faoliyati faoliyatining muqarrar aksiomasi bo'lib qolmoqda. Chiqindi chiqarmaslik bemani vazifa emas , balki erishsa bo'ladigan maqsadga aylanmoqda

2.4. Yangi olam uchun yangi bilim zarurmi?

Napoleonni avval keltirgan fikrini yana eslaymiz: “Dunyoni tasvur boshqaradi”. Bilimning turli soxalari nazariychulari ham , amaliyotchilari ham tizimli fikrlash natijasi bo'lgan ko'plab yechimlarni taklif qiladilar. Bu insonlar Amary Lovins , Paul Hawken , Edvin Datschefski , Laster Brown , James Robertson va William McDonough kabi yozuvchi va tadqiqodchilar , arxitektorlar va yatakchi tadbirkorlardir. Ular ta'kidlashicha , kelajakka ishonch bilan qarashga asosimiz bor: olamni xech bo'lmaganda barqarorroq qila oladigan ko'plab g'oyalar, texnologiyalar va tizimli o'zgarishlar bor.

Bu yangi bilimlar padogoglar uchun ham zarur. Tizimlar , iqtisodiyot , texnologiyalarni tushunish; motivotsiya va xulq – atvorni tushunish; mazkur narsalarga soliq va davlatning boshqa iqtisodiy vositalari qanday ta'sir ko'rsatishni tushunish ayniqsa muxim.

Barqaror rivojlanish ko'pchilikni g'oyasiga aylanish uchun , pirovard natijada uning insonlar uchun axamiyatli ekanini tushunish zaarur. BMT ham bu fikrga qo'shiladi (3.2. “Olifita turmush tarsi marketingi”ga qarang). Barqaror rivojlanish xis – tuyg'lar , tasavvurlarni jumbushga keltiruvchi g'oya aylanishi kerek. Soddaroq aytganda , u xozirgiga qaraganda e'tiborni ko'proq bo'loshi zarur. Barqror rivojlanish ta'limi xozirgi zamon muommalari bilan bir qatorda kelajak imkoniyatlarini ham e'tiborga olish zarur. U “shaxsan men bundan nimaga ega bo'laman?” degan savolga javob topishga o'quvchilarga ko'maklashish kerak.

Xatto “ko'proq – yaxshiroq” bo'lgan va iste'molga yo'naltirgan qadriyatlar ustun qo'yilgan jamiyatga yo'naltirgan qadriyatlar ustun qo'yilgan jamiyatga ham kishilar shaharlar ozodaroq bo'lish kerakligini , tabiatni qo'riqlash zarurligini, nazarlarga yordam berish lozimligini tushunadilar. Ko'pchilik kishilar qancha boy bo'lsalar (agar bo'lsa!) , yuqoridagilarga erishish uchun mablag' shuncha ko'p bo'ladi , deb o'ylaydi. Xozircha esa xayot o'z maromiga davom etmoqda va u bilan yonma – yon “shopping” - xarid qilish mafkurasi insonlar ongiga tobora singib bormoqda. Barqaror ravojlanish g'oyasini amalgam oshirish murakkab va axamiyatsiz narsaday tuyulmoqda.

Odatda , barqaror rivojlanish g'yasi “yaxshiroq kelezak timsoli” sifatida qabul qilinmaydi. Barqaror rivojlanishning g'oyasi bilan tanish bo'lganlarning ko'pchiligi uchun bu narsa xozirgacha ham atrof – muhitni muxofaza qilish bilan bog'liq tushunarsiz ilmiy nazariyni anglatadi. Bunday tushunchadan kelib chiqadigan xulosa juda amaliy bo'lsa – da , birmuncha soda: biz ko'chaga axlat tashlamasligimiz , oshiqcha o'ralgan tovarlarni sotib olmaslik kerak , qog'oz chiqindi va alyuminiy bankalarni qayta ishkash uchun yig'moq lizim. Barqaror

rivojlanish uchun energiyani tejash ham , daraxt o'tkajish ham zarurdir extimol... Bu amallarni hammasi muhim va foydali , biroq reklama OAV va chet el seriallari kucheytirayotgan , istemolchilarning orzusi" oldida ular e'tobordan chetda qoladi. Bundan tashqari , odamlar mazkur shaxsiy g'oyalar orqali siljishini , ya'ni maxsulotlar tanqisligi va navbatda kutib tutushlarni , tanlash imkoniyatni kamligi va cheklanishini anglatadi , Pol xoken aytganidek , "abadiy o'simlik dietasi" tomon qo'yilgan qadamday tuyuladi.

Agar mamlakatimizdagi biror korxona o'z maxsulotini tashqi bozorga chiqarsa , uni reklama qilishga muvaffaqiyatga erishish uchun chet tilida reklama qilinadi. Bu mantiqan to'g'ri. Biroq xalq eshitishi uchun zarur bo'lgan "ekologik" murojaat ta'sirchanligi kanroq tilga olinadi.

Extimol , o'qituvchilar o'quvchilarni kelgusi barqaror rivojlanish olami bilan qiziqtirish uchun sheaxiy manfaat masalasidan faolroq foydalanishlari lozimdir. Biroq ko'pchilik o'qituvchilar shaxsiy , xudbinlarcha manfaatni ko'zlaydigan bunday yondashuvdan voz kechadilar: aytaylik bu , Sayyora xolati singari masala bilan solishtirib bo'lmaydigan juda kam sodda qarashdek ko'rinadi. Ular xam yuqorida fikrlari kaltirilgan Trinit universiteti pedogoglari singari altrustik sabablardan Foydalanish yaxshiroq , deb xisoblaydilar. Biroq xayot buning aksini ko'rsatadi.

Muloxaza va muxokama uchun bir nechagina misol keltiramiz:

-Insoniyat neft va atom energiyasi iqtisodiyotidan vodorod va quyosh energiyasiga asoslangan iqtisodiyotga o'tmoqda;

-Sanoat: chiqindiga qarshi kurashning eng yaqin yo'li – bu uni qayta ishlatishni o'ylash o'rniga , chiqindini xosil bo'lmasligini o'ylab ko'rishdan iborat.

Chiqindi – xomashyo. Ishlab chiqarish siklidir.

-Bunga uzoq muddat foydalanadigan jaxozlarni karagi yo'q. Bizga ular orqali ta'kidlaydigan xizmatlar kerak.

-Narxlar – bu axborot. Ular maxsulotning ijtimoiy va iqtisodiy qiymati haqidagi haqiqatni "aytish" kerak. Bular domatsiya va soliqlarga ham tegishli.

III Bob. Barqaror rivojlanish ta'limi

3.1. Barqaror rivojlanish ta'limining ustuvor yo'nalishlarni qayta baholash.

So'nggi bir necha 10-yillikdagi tendentsillar “Muvozanati “ rivojlanish g'oyasi “barqaror rivojlanish” (sustainable development) kontseptsmyasi deb atala boshlandi. “sustainable” so'zi ingliz tilidan boshqa tillarga turlicha tarjima qilinganligi sababli , bu konsensiya turlicha tushiniladi.

Rus tilidagi adabiyotlarda ham “barqaror rivojlanish “ tushinchasi turlicha talqin qilinadi. N.N.Moisev ta'kidlashicha, biz barqaror rivojlanish deb tarjima qilinadi. “sustainable development” terminini “qog'voyutsiya” yoki “nosfera davri “ deb tavsiflash mumkin bo'lgan tabiat va jamiyatning holatiga erishish strategiyasi sifatida talqin ma'qul.

Professor D.A.Yagodin bu termini ”o'zini o'zi ta'minlovchi rivojlanish”deb talqin qiladi. Uning fikricha aynan shu ibora va g'oya mazmunini to'liq ko'rsatib beradi. O'zbek tilidagi rasmiy adabiyotlarda “barqaror rivojlanish “ termini qo'llaniladi. Biroq faylasuf olimlar intilish kerak bo'lgan yakuniy maqsadni bildiruvchi “ barqaror taraqqiyot terminini ko'proq qo'llaydilar.Ular ushbu termin uning asosida yotuvchi g'oyani aniqroq ochib beradi , deb xisoblaydilar. Bazi tadqiqotchilar barqaror rivojlaniishning 300ga yaqin ta'rifinihisoblab chiqishgan . Ta'lim sohasida ham bu tushunchaning aniq bir ta'rifi yo'qligi ajablanarli emas.

Bu hol ko'pgina pedagoglarni havotirga soladi va ularga turlicha nomlanish yoqmaydi chunki biror bir hodisani tushuntirish uchun uning chegaralarini aniq ko'rish va boshqa o'xshash hodisalardan farqini aniqlash zarur . Ko'pgina pedogoglar darslarda “barqaror rivojlanish” tushunchasini batafsil tahlil qilish va uni qismlarga ajratib o'rganish muammoni hal etishda

2.3. O'qituvchining turli dunyoqarashlarga munosabati.

Dunyoqarash	O'zgarishlar nazaryasi	O'qitish dasturi va jarayonning o'rni.
Fragmentalizi	Konservativ	Transmissiya (bilimlarni berish)

Insoniyat tabiatdan ajralib turadi, shu sabab, undan keragicha foydalanishi mumkin; tabiiy bir necha tarkibiy qisimlardan tuzilgan; kishilar iqtisodiy munosabatlarda o'zaro raqobat qilishlari lozim.	Urf – odatlarni qadirlash, yangi taklif kiritayotgan o'zgarishlarni esa yaxshilab o'rganmoq lozim: agar tizim elementlari samarali ishlamayotgan bo'lsa, ularni o'zgartirish mumkin; jamiyatdagi o'zgarishlar faol kishilarni xatti harakati natijasida sodir bo'ladi.	Ta'lim – qobiliyat va qadriyatlarni yetkazishning bir tamonlama jarayoni; u maktabdagi an'anaviy fanlarni an'anaviy tarzda o'tilishiga asoslangan; o'rganuvchilar qolipga solingan, dasturlangan ma'lumot va tajribalarning passiv qabul qiluvchilari sifatida qaraladi.
--	--	--

Pragmatizm (ilmiy)	Majburlarni joriy qilish	Transaksiya
Insoniyat atrof muhitni oqilona rejalashtirishi orqali o'zgartirishi va yaxshilashi mumkin; Sayyoramizdagi muammolarni fan va texnologialar hal qilishi mumkin; har bir shaxsning xatti – harakatini oldindan bilish va uni qonunlar vositasida tartibga solish mumkin.	O'zgarishlar ilm-fan va oqilona tamillar asosida kiritilishi va boshqarilishi lozim; ijtimoiy sohadagi o'zgarishlar ayrim shaxslarning boshqalar manfaatini o'ylab atayin aralashuvini talab qiladi.	Ta'lim – o'rganuvchi bilan ta'lim dasturi o'rtasidagi diolog; o'qitish jarayoni muammolarini yechish uchun kerak bo'ladigan qobiliyatlarni rivojlantirishga asoslanadi; o'rganuvchi kerakli bilim va vositalarga ega bo'di.

Xalizm (yaxlit tizim)	Organizm	Transformatsiya
Sayyoramizdagi har bir narsa o'zaro bog'liq va o'zaro aloqador; hamma narsaning manosi o'zaro bog'liqligini tushinishdan kelib chiqadi; individual boshqalardan alohida harakat qila olmaydi- har	O'zgaruvchanlik tizimning muqarrar va tabiiy xususiyatlardir; har qanday o'zgarish butin tizimga ko'rsatadi; ijtimoiy o'zgarishlar odamlar o'zlari yaratgan to'siqlarni yengib o'tish	Ta'lim – shaxsiy va ijtimoiy taraqqiyot jarayoni; ta'lim jarayoniga o'rganuvchining axloqiy ma'naviy hamda bilishga bo'lgan ehtiyojlariga ehtiyoj darajasiga e'tibor

bir individuulning kimning harakati tizimga ta'sir ko'rsatadi.	natijasidagina sodir bo'ladi.	qaratiladi; o'rganuvchi shaxs sifatida qabul qilinadi.
--	-------------------------------	--

qo'l keladi, deb xisoblashadi. Natijada, o'quvchilar shundoq ham murakkab mazmunli g'oyani yanada murakkabroq qisimlarga ajratib o'rganishlariga to'g'ri kaladi. Bunday yondashuvni qisimlarga ajratish (fragment) deb atash mumkin, biz bu haqida ikkinchi bobda so'z yuritgan edik. Barqaror rivojlanishni muxokama qilayotganda uning tuzilishini o'rganishdan ko'ra jarayoni hamda bu jarayon sodir bo'ladigan vaziyatni o'rganish ancha samarali bo'lishi mumkin.

Jarayonni o'rganish uning dinamikasini va boshqa jarayonlar bilan bog'liqligini ko'rib chiqishni nazarda tutadi. Shuning uchun ham barqaror rivojlanish tarix yoki ekologiya fanlarini qandaydir aniq bir qismi yoki aloxida fakultativ kursi .k

3.2. ustivor jixatlarni qayta ko'rib chiqish yaxshiroq natijalarga olib keladi .

Pedagoglar o'z faolyatini va uning o'quvchilarga haqiqiy tasirini qayta ko'rib chiqishga tayyor bo'lganlarida edi, barqaror rivojlanish talimi ananaviy ekologik talimni ijtimoiy va iqtisodiy mazmuni bilan boyitib uning barcha ijobiy tomonlaridan foydalana olgan b'ladi. Shu xolda o'quvchilar istemolchining xulq - atvori, xalqoro savdo biznes, ijtimoiy adolat, hukumatlar faoliyati va eng asosiysi kelajak variantlarni muxokama qilish va tushunish imkoniyatiga ega o'ladi. Insonlar barqaror dunyoda yashash uchun barqaror kelajak qanday bo'lishini unga olib boruvchi xayot usullarini tasavvur qila olishlari kerak.

Barqaror rivojlanish- doimiy anglash va o'qish bo'lgaligi sababli pedogoglar barqaror borasida eng yaxshi va ishonchli nuqtai nazarlarni batafsil ko'rib chiqishlari lozim. Ayni paytda dunyoda sodir keying o'zgarishlarga javob tarzida ularni qayta ko'rib chiqish va zarur bo'lsa ulardan voz kechishga ham tayyor turish lozim.

Aks holda, ekolgik ta'lim zamonaviy sanoat iqtisodiyotiga xos ta'lim turlaridan biri, yani bekorga sarflangan kata miqdordagi resurslar va chiqindilar, inson ondiga ta'sir (P R) va nisbatan kichik natijalar (foydali maxsulot) bo'lib qoladi.

Pedogoklar amaliy misollarni yoqtirishmaydi. Ta'lim ham, xuddi shunga o'xshash kabi, ko'nikmani egallashga jalb etish orqali amalga oshiriladi. Bu yerda barqaror rivojlanish uchun dolzarb bo'lgan mavzulardan birining muxokamasi misolida Barqaror rivojlanish ta'limiga nisbatan etiborning kuchayishi misoli keltirilgan.

Misol uchun hammaga tanish mavzulardan birini masalan, "avtotrasportning ifloslantirishi" ni olaylik. Bunday mavzudagi daraslar, odamda hovoning ifloslanishi muammosini o'rgangandan keyin o'tiladi, va muammo ye chishni topishga qaratilgan bo'ladi. Ishtirokchilar nima qilish mumkin ekanligini muxokama etishadi. Ushbu qo'llanmada, avval muxokama qilinganidek, nima qilinishi mumkiligi haqidagi savol " Biz " jamiyat sifatida nima qila

olishimizga emas, balki “ Biz ” shaxsan o'zimiz nima qila olishimizga bog'liqdir.

Masalan, “ biz maktabga mashinada emas, avtobusda, pioda yoki velosepedda borishimiz mumkin . Lekin tajriba va sog'lom fikirdan kelib chiqsak, turmush darajasi ortishi bilan insonlar ko'proq mashina sotib olishadi va ulardan ko'proq foydalanishadi.

Shunday qilib, biz darsda quyidagi xulosaga kelishda majbur bo'laniz : “ bu senga bog'liq ”, degan xolda o'quvchilarga o'z manfaatlarini qurbon qilishlari ehtimoli yuqori bo'lgan shaxsiy tanlov taklif etiladi. Balki, biz hovoni ifloslantiruvchilarni yo'lga chaqirmaslikda ko'maklashadigan davlat qonunlari yohud jamoat transporti miqdorini ko'paytirishning ahamiyatini noaniq ravishda yoki ma'lum andoza asosida takidlab o'tishga erishamiz. Ijtimoiy va iqtisodiy vaziyat hamda iste'molchi tanlovini boshqaruvchi mexanizimlar haqidagi jiddiy bahs – mulohazalar hatto kata yoshli o'quvchilar uchun ham kamdan-kam hollarda tashkil etiladi.

Munozaralarda kamdan-kam hollarda transport muammosining ekologik toza, toza arzon va barcha uchun adolatli bo'gan yechimi, ya'ni kelajakning ekologik va ijobiy manzarasi topiladi. Bunday munozaralar, odatda, salbiy vaziyatni tasvirlaydi, yanada ko'p harakat qilishni yoki hech kim, hatto, pedogokning o'zi ham hohlamaydigan orqaga qaytishni taklif etadi.

Ijobiyroq va kelajakka yo'naltirilgan munozara Monken (Germanya) va Kuritibo (Brazilya) shaharlari tajribasi bilan tanishtirishi orqali tashkil topgan. Bu shaharlarning bir birini to'ldiruvchi transport tizimi, haqiqatdan ham, havoning tozaligi va yolovchilar uchun qulaylik yaratish maqsadini ko'zlab ishlab chiqilgan. Ijobiy mazmunga ega yana bir munozara avtomobillar bilan bo'liq barcha narsalarga haqiqiy narxlar qo'yilishining ta'siri: yonilg'I narxinign ko'tarilishi mashinalarning ko'pligi va tirbantlik uchun haq to'lash, boshqa soliqlarni joriy etish haqida bo'lishi mumkin. O'quvchilar bilan narxlar, daromadlar va tanlovining xilma-xilligi insonlarga qanday ta'sir qilishi haqida munozara olib borsa bo'ladi.

3.3 Matablarda ikkilamchi qayta ishlash uchun chiqindilarni yig'ishga bo'lgan munosabatning o'zgarishi

Chiqindilarni qayta ishlash g'oyasi barchaga ma'lum. Uning harakat va o'zgarishini ko'rsatuvchi timsoli – aylana va ko'rsatkich ko'pincha barqaror rivojlanish go'yasiga o'xshatiladi.

Ta'lim tizimida qisimlarga bo'lib (fraimentar) faoliyat yuritish ananasi mavjud ; chiqindilarni qayta ishlash muammosi bilan bog'liq dars va tadbirlarni tahlil qilib bunga ishonch hosil qilish mumkin. Umjuman olganda, bu faoliyat yuqorida ko'satigan aylananing bir qismiga, ya'ni mahsulotning do'kon, uy axlat qutisi va chiqindilarni yig'ish o'rtasidagi hayot shaklining kichik bosqichiga tegishlidir. Qandaydir sabablarga ko'ra aynan shu narsaga ta'limning chiqindi va uni yo'qotish muammosi yechimiga qo'shgan asosiy xissasi sifatiga qaraladi.

Bu hol boshqa sabab tufayli ham g'ayri oddiy tuyiladi. Bizga “reuse, reduce, recycle” (chiqindini kamaytir, qayta foydalan, qayta ishla) shiori ko'p yillardan beri tanish ekanligiga qaramasdan, biz haligacha chiqindilarni qisimlarga ajratib yig'ishga asosiy etborni qaratamiz. Yuqoridagi shiorda “qayta ishla” bejiz eng oxirida turgani yo'q.

O'qituvchilar va mahalliy hokimiyat uchun chiqindilarni ajratib yig'ish bo'yicha birgina tadbirni tashkil etishning o'zi katta kuch-g'ayrat talab etadi. Chiqindilarni ajratib yig'ish bo'yicha qandaydir doimiy tizimni yo'lga qo'yish haqida esa gapirmasa ham bo'ladi. Amaliy natija deyarli hech kimni qiziqtirmaydi, chunki bu yerda ma'rifiy ta'sir muximroqdir: tadbir bolani kelajakda (bu-uzoq kelajakka o'xshaydi), agar yetarlicha sharoit yetirilsa, chiqindini ajratib yig'ishga tayyorlaydi, deb qaraladi. Shunga qaramasdan, darslarda va tadbirlarda chiqindini ajratib yig'ish va uni maktabdan olib chiqilgan nima qilishini masalalari deyarli e'tibor qaratilmaydi.

Keyingi bosqichda esa, qayta ishlash uchun yig'ib olingan chiqindilarni ikkilamchi qayta ishlash bo'yicha kompaniyalarga yuboriladi. Bu kompaniyalar o'zgarib turadigan bozor konyo'nturasidan, xuddi shu maxsulatlarni birlamchi xom-ashyodan ishlab chiqaruvchi firmalar bilan raqobatdan, biron bir jiddiy maxalliy ko'mak yo'qligidan qiynaladi. Natijada, qayta ishlangan materiallar bozori juda zaif bo'lib qoladi.

Bir necha yil avval atrof-muhitni muhofaza qilish haftasi doirasida Sank-Peturburg maktablarida qayta ishlash uchun batareyalarni yig'ish tashkil qilingan edi. Buni doimiy faoliyatining boshlanishi deb qabul qilingan maktablar yig'ilga batareyalar qisqa muddatdan so'ng yana umumiy axlatxonalariga olib borib tashlanishini tez orada anglab etishdi. Plastmassa chiqindilarini ishlash bo'yicha bo'yicha tashkil etilgan tadbirlar ham xuddi shunday yakunlanadi.

Ko'tarigan shovshuv natijasida biz maktablarda qog'oz chiqindilardan ishlab chiqarilgan qog'oz, plastik stakan yoki buyumlarni qayta ishlab tayyorlangan ruchka va chizg'ichlarni topshirishimiz mukin, deb umid qilsak bo'ladi. Bu oson emas, lekin ikkilamchi qayta ishlavngan matriallardan tayyorlangan mahsulotlarni topish ishlari bo'yicha direktor o'ribosorini va o'quvchilarning o'zlarinig vazifasi bo'lib qoladi, deb kutish mumkin. Afsuski bu ham bo'lmayapdi.

Agar bunday yondashuvning ta'lim mohiyatini tanqidiy mohiyat qiladigan bo'lsak, u kutilmaganda salbiy bo'lib chiqadi. Xulosa taxminan shunday bo'ladi: “Hammamiz bunday harakatlarimiz xech narsani o'zgsrtirmasligini yaxshi bilamiz. Muammo sabablarini tushinmasdan va haqiqiy yechim yo'llarini izlamasdan muammoning bir qisminigina ko'rib chiqamiz. Bizni baribir ijtimoiy foydali mehnat uchun maqtashadi! Buyerda o'ylab ko'rish miuhim emas!”

Quyida keltirilgan diagramma chiqindilar muammosini ta'lim jihatiga biz muhokama qilayotgan yondashuvning istiqbolli emasligini ko'rsatadi va tasdiqlaydi. Inglizlarning ekologik ongini ideal deb bo'lmaydi, amma boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarning axolisi bilan solishtirganda,

ijobiy deb qarash mumkin. Qayta ishlash uchun yig'ilgan chiqindi miqdori butun Angliya bo'ylab o'sib borayotganini ko'ramiz. Biroq chiqindining umumiy miqdori xali ortib bormoqda. Shunday qilib ajratib olingan chiqindining umumiy miqdori xissasi kamligicha qolmoqda. Chiqindilarni ikkilamchi qayta ishlash uchun yig'ish odat tusiga kirgandan so'ng boshqa mamlakatlarda ham shunday holat kuzatilsa kerak. Bunday talim xuddi energiya muammosidagi kabi, bolalarni oqimga qarshi suzishni taklif etayotgani ko'rinadi, yog'ni to'xtovsiz ravishda ortib borayotgani chiqindi oqimidan qayta ishlash uchun material yig'ish taklif etilmoqda. Barqaror rivojlanishning foydali muxokamasi xaridim birinchi navbatda umumiy vaziatni, so'ngra masalaning har bir muammosini ko'rib chiqish bilan amalga oshiriladi. Ekologik talim va barqaror rivojlanish talim amaliyotidagi o'zgarishlar o'quvchilar bilan birgalikda ekologik va ijtimoiy muammolarni xayotga tadbiq etsa bo'ladigan, keng ko'lamli yechimlarni izlash va ularga tasir etuvchi omillarni ko'rib chiqish orqali amalga oshirilishi zarur. "Planetani qutqarish" harakatlarini eng muhim masala deb qarash kerak emas: Maktablarda o'quvchilar qandaydir harakatlar yig'idisini emas balki muammoga qanday qilib chiqindi qayta ishlash muammosini to'liq ko'ra oladilar. Bunda ularga: "chiqindilar uchun asosiy javobgar kim va qaror qabul qilishda tanlov imkoniyati kimda bor" – degan savol tug'ilishi mumkin. Bu savolinng javobi qiyin emas: bu biznes va sanoatdir.

Ta'lim – bolalar qo'llari bilan hozirgi zamon muammolariga qarshi kurashish emas, balki birinchi navbatda kelajak timsolini ko'rishdir. Mahsulotning zavodda ishlab chiqarilishidan to undan foydalanishning oxirigacha bo'lgan butun hayot siklini etiborga oladigan bo'sak, ishlab chiqaruvchilar, xoashyo yetkazib beruvchilar, savdo, istemolchilar va hokimiyat vakillari chiqindini boshqarishda mas'uliyatni o'zaro taqsimlab olganliklarini ko'rish mumkin. Shuga qaramasdan bu vaziyatda asosiy rol ishlab chiqaruvchilarga tegishlidir. Ayni ular mahsulot ishlab chiqarishni rejalashtirish, tarkibini va materiallar miqdorini tanlash, marketing boqichilarida chiqindini iloji boricha kamaytirishi bo'yicha asosiy qarorlarni qabul qilishlari lozim. Demak, ishlab chiqaruvchi tabiiy xoashyodan, qata tiklanadigan resurslardan, zararsiz materiallardan oqilona foydalanib, chiqindi paydo bo'lishining oldini olishi mumkin. Bundan tashqari, mahsulotni, unnig alohida qisimlaridan qayta foydalanishni va ikkilamchi qayta ishlash jarayonida undan kerakli moddalarni ajratib olishni qulay qilib, ishlab chiqarish mumkin marketining, xatto, foydalanish bo'yicha qo'llanma va bu mahsulot pasporti – bularning hammasidan ushbu maqsadga erishish yo'lida foydalanish mumkin. Shunday qilib BPT ga xususan chiqindi muammosiga yondashuvning yengilroq ko'rinishi ko'z oldimizda gavdalanadi. Bolalarni xabardor qilish zarur bo'lgan asosiy yechimlardan birini ko'rib chiqsak.

IV Bob. Barqaror rivojlanishga o'tish tamoillari.

Barqaror taraqqiyotga erishish uchun o'zgarish (trnsfarmatsiya) zarur bo'lgan yettita muhim yo'nalish bor. Ular atrof – muhitning keng miqiyosdagi buzilishini harakatga keltiruvchi bevosita ta'sir etadi.

Dunyoda turg'un demagrafik vaziyatga tezroq erishish.

Bu yo'nalishda muayyan o'zgarishlarga erishilgan asosiy masala BMT ning Qohira harakatlar rejasini yetarlicha molialashtirishdan iboratdir. Xozir u 50 % molialashtirilmoqda.

Kambag'allik bo'lmagsn dunyoga o'tishdir.

Bunga ko'pchilik uchun farovonlikka erishish istiqbollari mavjud. Kambag'llar o'z resurslarini haddan ortiq ishlatishga majburdirlar. Biroq bu o'tish boshqa sababdan ham muhim. Xamma uchun ishlaydigan yagona dunyo, bu kambag'al axoli kambag'al mamlakatlar manfatlari xisobiga olinadigan dunyodir. Ommaviy kambag'allikni tugatish hozir erishib bo'lmaydigan orzu emas. Bu hozirgi yosh avlod hayoti mobonida amalga oshirishi mumkin. Bunga erishish kambag'al mamlakatlarga yordam cheklanganligi tufayli qiynalishmoqda, shuningdek, u ijtimoiy barqarorlik, korrupsiya va tashqi qarz bilan bog'liq og'ir majburiyatlarga ham bog'liqdir.

Ekologik toza texnologiyalarning yangi avlodidan foydalanish.

Buning uchun umumjaxon texnologik inqilobi zarur. Ifloslanish darajasini va tabiiy resurslardan foydalanishni kamaytirish bilan bir vaqtda, iqtisodiy o'sishiga erishishning yagona usuli – xozir sanoat, energetika, transport va qishloq xo'jaligida keng qo'llanilayotgan texnologiyalarning tubdan o'zgartirishdir. Turli yo'nalishlarda jiddiy o'zgarishlarga olib kelishi mumkin bo'lgan texnologiyalarning mavjudligi yoki tez orada paydo bo'lishi xushxabardan nishonadir. Asasiy etibor energetika sohasidagi o'zgarishlarga qaratilishi zarur.

Narhlar ekologik xarajatlarni to'liq aks ettiradigan bozor tizimiga o'tish.

Biz uchun muxim bo'lgan texnologiyalar borasidagi to'ntarish va istemolchilarning xulq-atvoridagi o'zgarishlar narxlarni shakillantirishdagi o'zgarishlarsiz amalga oshirmaydi. Eng muxumi o'zgarish maxsulotining atrof muxitga tasirining ham o'z ichiga oluvchi ekologik adolatli narhlardir. Bugungi kunda "antiekologik" subsidillar maxsulot narxiga uning to'liq qo'llanilishi qiymatini qo'shishni qiyinlashtirmoqda. Bu subsidillarning miqdori 1.5 trln. AQSH dolloriga baxolanadi.

Ekologik beqaror istemoldan ekologik barqaror istemolga o'tish .

Bunda maxsulotning sertifikatlash va ekologik tamg'alash tizimini yuzaga kelishi hamda mazkur tashabbuslarning jamiyatda qo'llab – quvvatlanishi kishida umid uyg'otadi

Bu faoliyat barqaror boshqariladigan o'rmonlardan olingan yog'och mahsulotlarini sertifikatlashdan boshlanadi va hazir baliq ovlash hamda qurilish sohalariga ham yoyilmoqda. Ko'plab istemollar xavsiz mahsulotlarni tanlamoqdalar. Yevropa va Yoponiyadagi uzoq foydalanadigan maxsulotlarni utilizatsiyalanishni ularni ishlab chiqaruvchilarning zimmasiga yuklovchi yangi qonunlar yana bir ijobiy xolatdir. Endilikda bazi maxsulotlarning foydalanish muddati tugagandan so'ng ular ishlab chiqaruvchilar tomonidan utilizatsiyalash uchun qaytarib olinishi zarur.

Boshqaruv tizimidagi o'zgarishlar.

Jaxon barqaror rivojlanish uchun biznes kengayishi ekologuk boshqaruvnning bir necha umumiy sxemalarini belgilab beradi.

a) “FROG” (inglizchadan “frist raise our growtx”- “Biz avval iqtisodiy o’sishni yuksaltirishlik “ ekologik muammolarni hal etish uchun avvalo, yuqori iqtisodiy o’sishga erishish talab etiladi. FROG – o’zgarishlarni talab etmaydigan senariy, shu sababli u katta ekologik zararlarga ijtimoiy adolatsizlikka va ijtimoiy barqarorlikka olib kelishi mumkin. Bu yo’l biznes yetakchilarining fikriga ko’ra ham halokatli yo’ldir

b) “ GEOP oliy” : asosan bozorni ekologik va ijtimoiy yutuqlarga erishishga yo’naltiruvchi hukumatlarga umid bog’lanadi. Bu senarining amalga oshirilishi xalqaro kelishuvlar va xalqaro tashkilotlarga juda bog’liqdir. Mazkur sohadagi harakatlar juda kam natija berdi.

d) “ JAZZ ” : xuddi musiqa kabi markazlashtirilgan turli xil tashabbuslarni tavsiya etadi. Kompaniyalar haqidagi malumotni har kim ham topa oladi, biroq jamoatchilik fikri va istemolchilar tanlovi ularning “ yaxshi ” xulq-atvorga rag’batlantiradi. Buning uchun davlat sharoit yaratadi, nodavlat tashkilotlar jamiyat hayotida faol ishtirok etishadi, biznes jamiyat manfatlari va tabiat muhofazasiga qaratilgan “ to’g’ri ” xulq-atvorni ustuvor deb hisoblaydi (quyidagi qo’shimcha malumotga qarang)

Madaniyat va jamoatchilik ongidagi o’zgarishlar.

Bizga yangicha fikrlash tarzi, yangicha dunyoqarash kerakligi ayon. Insoniyat o’z tarixi davomida boshidan kechirgan ijtimoiy o’zgarishlar eslansa, bularni amalga oshirish mumkinligini tushinish mumkin. Masalan, ko’plikni ilidizi bilan yo’q qilish yoki fuqorolik xuquqlari uchun kurashishni o’laylik. Bu yangicha ong paydo bo’layotganligini, extimol, glaballashuvga qarshi bo’lganlarning chiqishlarida, ba’zi korporatsiyalari tomonidan amalga oshirilayotgan tashabbuslarda, nodavlat tashkilotlarning o’sib borayotgan ta’sirida, jamiyatga omillar ta’siri kuchayayotganligida va diniy ekologik kompaniyalarni paydo bo’layotganligida ko’rayotgandirmiz. Qandaydir yangi va muhim hodisa yaqinlashayotganligiga umid qilishga hamma asoslarimiz bor.

Jamiyat ekologik ongining o’sishida insoniyat tomonidan iqtisodiyotning o’zgarishiga ko’rsatilayotgan ta’sir o’ziga xos ahamiyat kasb etishi mumkin.

Ko’pgina umidbaxsh malomotlar mavjud, lekin, rostini aytganda, biz hozir barqarorlik tamon harakatlarning ilk bosqichlaridamiz.

Xulosa

1. Hozirgi vaqtda barqaror rivojlanish natija emas, balki raxbariy g’oyadir. U hali ham bizning ta’lim tizimimizga chinakam kirib kelmadi. 2005-yilda BMT tomonidan e’lon qilingan. Barqaror rivojlanish ta’limining o’n yilligi boshlandi. U, shubhasiz, vaziatni bir oz o’zgartirishga yordam beradi, lekin biz Barqaror rivojlanish g’oyalarini

tatbiq etish bilan bog'liq jiddiy o'zgarishlarni xoxlayotgan bo'lsak, jamiyat va biznesga asosiy umid bog'lanadi. Agar ular o'zgarsa, ta'lim ham o'zgaradi.

Quyida keltirilgan nutqni 1982-yilda aytilgan deb tasavvur qilaylik. Bunday bo'lishi mumkin emasligini tan olish darkor.

2. “ Xammamizni, butun sayyorani laqillatayotgan eski ananaviy iqtisodiyot yaxshim tashkil etilgan, yuqori darajada markazlashtirilgan, o'ta boy va juda yaxshi siyosiy aloqalarga ega. Yangi energetik kelajak markazlashtirilgan va tadbirkor bo'lib, u siz kabi insonlar : “ Menga ekologik xavfsiz mashina bering, tomga o'rnatish uchun quyosh batarealari bering, menga beg'ubor kelajakni bering ! ” deyishini talab etadi ” .

3. Bu gapni kim aytgan bo'lishi mumkin ? Buni AQSH ning sobiq prizidenti Bill Klinton aytgan. “ Atrof – muhit muhofazasiga o'z hissasini qo'shish ” o'rniga – “o'zing uchun beg'ubor kelajakni talab qil ! ” yo'nalish o'zgarishining qiziq misoli : yoshlar siyosiy faol bo'lishi va yangi texnologiyalar qanday kelajakka elitish mumkinligini tushinmoqlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaev X.A Bioximya va tuproq muxofazasi asoslari, Toshkent , “ O'qituvchi ” , 1989.
2. Alibekov L.A Nishonov S.A fan – texnika taraqqiyoti.Tabiat va inson.Toshkent,Uzbekiston,1984.
3. Boratov P. Tabiatni muxofaza qilish,Toshkent, ”O'qituvchi”,1991.
4. Голубес М.А. Актуальные вопросы экологии Киев,1982.158стр.
5. Гриебак Ф.И. Экология,эволюция ноосфера Москва,1987.
6. Доре жан.До мого как умрет природа(перевод с франц.) Москва, 1968. 406 стр.
7. Дубинин Н.П. общая Генетика. Москва,1986.
8. Жейис Густов Спет materiallari asosida James Gustove Speth,The Failure of green governance, 2002.
9. Зохидов Т.З. и др. Природа и животный Мир Средний Азии.Ташкент,1971.
10. Камешиеов М.М. Эволюция биосферы Москва,1974.256 стр.

11. Рахимбеков Р.У. Отчественная экологическая школа: Мостория ее
12. Ремерс Н.Ф. Экология. Москва, 1994.
13. Рутген М. Происхождение жизни. Москва, 1973. 413 стр.
14. [http:// www. Independent. co. uk /story. jsp? story=334368.](http://www.Independent.co.uk/story.jsp?story=334368)
15. [http:// www. Globalexchange. Org/economy/ coffe](http://www.Globalexchange.Org/economy/coffe)
16. Kasba savdosi mexanizmi: fermerlar fikri. [http:// www. Ico.org.](http://www.Ico.org)

Kasba bozori haqida malumot (xalqaro Kasba tashkiloti sayti)

17. [http:// www.seattleaudubon. Org/ SHADEGROWN/aboutse/ aboutse.asp.](http://www.seattleaudubon.Org/SHADEGROWN/aboutse/aboutse.asp)

**УрДУ Табиатшунослик ва География факультети 402-гурух биология
йўналиши талабаси Бабаджанова Юлдузнинг “Барқарор ривожланиш таълимининг
шакллантириш услублари” мавзусидаги битирув малакавий ишига**

ТАҚРИЗ

Кишилик жамияти тарихида сиёсий зиддиятларга бой жуда кўп даврлар бўлган. XX асрнинг охирига келиб инсоният келажакда қандай килиб тинч ва осойишта ҳаёт кечириши мумкин, деган савол энг долзарб масалага айланиб қолди. Ушбу саволга илк бор Гро Харлем Брундтланд бошчилигидаги Ҳалқаро комиссия “Барқарор ривожланиш концепцияси” да умумлаштирилган тарзда жавоб беришга ҳаракат қилди. Шу тариқа, 1987 йилдан буён дунё ҳамжамиятининг биргаликдаги ҳал қилаётган масалаларидан бири маҳаллий, миллий, минтақавий ва глобал миқёсда барқарор ривожланишга эришиш хисобланади. Барқарор ривожланиш ғоясининг мақсади - келажак авлод эҳтиёжларини инobatта олган ҳолда ҳозирги замон кишилик жамиятининг узвий боғланган экологик, иқтисодий ва ижтимоий тараққиётини бир меъёрга таъминлашдир.

Мустакиллик шарофати билан Ўзбекистонда ҳам таълим соҳасида жуда катта ўзгаришлар қилинди. Авваломбор, узоқ вақт мобайнида ташки дунёдан “қалин чодирлар” билан ажратиб қўйилган таълим тизими ва ёшларимиз ривожланган мамлакатлар тажрибасидан фойдалана билиш ва уларнинг илм-фан ютуқларидан баҳраманд бўла бошладилар.

Юқорида қайд этилган масалалардан келиб чиққан ҳолда талаба Ю. Бабаджанова ўзининг битирув малакавий ишида дунёнинг бир қатор мамлакатларида тан олинган янги барқарор ривожланиш таълими билан яқиндан танишиш, экологик таълим барқарор ривожланиш таълимининг бир қисми эканлигини англаш, таълимга ноанъанавий равишда ёндашиш асосида барқарор ривожланиш таълимини ўзгартириш, таълим ва тарбияда янгича дунёкарашларни ўзгартириб олишни ўз олдига мақсад қилиб олган.

Битирув малакавий иши Кириш, 4 та боб, Хулоса бўлимларидан ва Фойдаланилган адабиётлар рўйхатидан иборат. Битирув малакавий ишини тайёрлашда айрим грамматик хатоликларга ҳам йўл қўйилган, аммо бу ишнинг савиясига салбий таъсир кўрсатмайди.

Юқоридагиларни эътиборга олган ҳолда, талаба Ю. Бабаджанованинг “Барқарор ривожланиш таълимининг шакллантириш услублари” мавзусидаги битирув малакавий ишини ҳимоя қилишга тавсия қилиш мумкин.

Такризчи:

УрДУ қошидаги 2- сон академик

лицей ўқитувчиси

Д.А. Явқачев

**402-гурух биология йўналиши талабаси Бабаджанова Юлдузнинг “Барқарор
ривожланиш таълимининг шакллантириш услублари” мавзусидаги битирув
малакавий ишига**

Т а қ р и з

Барқарор ривожланиш ғоясининг мақсади-келажак авлод эҳтиёжларини инобатга олган ҳолда ҳозирги замон кишилиқ жамиятининг узвий боғланган экологик , иқтисодий ва ижтимоий тараққиётини бир меъёрга таъминлашдир.

XX асрнинг охирида инсоният келажакда қандай қилиб тинч ва осойишта ҳаёт кечириши мумкин, деган савол энг долзарб масалага айланиб қолди. Ушбу саволга илк бор Гро Харлем Брундтланд бошчилигидаги Ҳалқаро комиссия “Барқарор ривожланиш канцепсияси” да умумлаштирилган тарзда жавоб беришга ҳаракат қилди. Шу тариқа, 1987 йилдан буён дунё ҳамжамиятининг биргаликдаги ҳал қилаётган масаларидан бири маҳаллий, миллий, минтқавий ва глобал миқёсида барқарор ривожланишга эришиш ҳисобланади.

Мустақиллик шарофати билан Ўзбекистонда ҳам таълим соҳасида жуда катта ўзгаришлар қилинди. Авваломбор, узоқ вақт мобайнида ташқи дунёдан “қалин чодирлар” билан ажратиб қўйилган таълим тизими ва ёшларимиз ривожланган мамлакатлар тажрибасидан фойдаланадилар ва уларнинг илм-фан ютуқларидан баҳраманд бўла бошладилар.

Юқорида қайд этилган масалалардан келиб чиққан ҳолда Ю. Бабаджанова дунёнинг бир қатор мамлакатларида тан олинган янги барқарор ривожланиш таълими билан яқиндан танишиш, экологик таълим барқарор ривожланиш таълимининг бир қисми эканлигини англаш, таълимга ноанъанавий равишда ёндашиш асосида барқарор ривожланиш таълимини ўзгартириш, таълим ва тарбияда янгича дунёқарашларни ўзгартириб олишни ўз олдига мақсад қилиб олган.

Тадқиқотчи томонидан олиб борилган тадқиқотлар кадрлар тайёрлаш миллий дастурини руёбга чиқаришнинг 3-босқичида кўрсатиб ўтилган “тўпланган (жумладан дунё А.Н.) тажрибасини таҳлил қилиш ва умумлаштириш асосида Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий (нафакат экологик-А.Н.) ривожлантириш истикболларига мувофиқ кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш ва янада ривожлантиришга ёрдам беради.

Битирув малакавий иши Кириш, 4 та боб, Хулоса булимлари ва Фойдаланилган адабиётлар рўйхатидан иборат. Юқоридагиларни эътиборга олиб мен Ю. Бабаджанованинг “Барқарор ривожланиш таълимининг шакллантириш услублари” мавзусидаги битирув малакавий ишини ҳимоя қилишга тавсия этаман.

Умумий биология кафедраси мудири:

қ.х.ф.н. Матякубова Ю